

Наташа Р. Младеновић
Кристина Ж. Ранђеловић**ПЕРЦИПИРАНИ ВАСПИТНИ СТАВ РОДИТЕЉА
КАО ПРЕДИКТОР АСЕРТИВНОСТИ СТУДЕНАТА³²**

Сажетак: Родитељи представљају значајан модел деци када је реч о усвајању вештина. Стога, васпитни став који родитељ заступа може имати значајан утицај на дететово усвајање асертивности. Циљ овог истраживања је утврдити повезаност између перципираних васпитних ставова родитеља и асертивности испитаника, као и испитати предиктивну моћ перципираних васпитних ставова родитеља у предвиђању асертивних вештина код испитаника. Узорак је чинило 100 студената оба пола Универзитета у Приштини, 49 мушког и 51 женског пола, просечне старости 21,81 (SD = 2,35). Коришћени инструменти су Скала за процену васпитних ставова родитеља ВС (Коцопељић, 2009) и упитник „Да ли сте асертивни?” (Здравковић и Крњетић, 2004). Резултати упућују на статистички значајну позитивну корелацију ниског интензитета између асертивности и топлог васпитног става мајке ($r = .217, p < 0.05$), статистички значајну негативну корелацију ниског интензитета између асертивности и хладног васпитног става оца ($r = -.292, p < 0.05$), хладног васпитног става мајке ($r = -.295, p < 0.05$), као и ограничавајућег васпитног става оца ($r = -.275, p < 0.05$). Применом регресионе анализе добијен је статистички значајан модел перципираног васпитног става оца ($aR^2 = .061, F = (4,91) = 2.536, p < 0.05$), иако нема статистички значајних предиктора. Није добијен статистички значајан модел перципираног васпитног става мајке. Наведени резултати делимично су потврдили претпостављене хипотезе о важности васпитног става родитеља за усвајање и развој вештина комуникације, према коме хладни и ограничавајући васпитни ставови представљају неповољну средину, а топао васпитни став повољну средину за развој вештине асертивности. Добијени резултати у складу су са другим емпиријским резултатима, иако је претпоставка да би се већи број значајних корелација могао добити на већем и репрезентативнијем узорку.

Кључне речи: асертивност, васпитни ставови, комуникација, студенти.

³²Рад је делом настао као резултат истраживачких активности на пројекту Косово и Метохија између националног идентитета и евроинтеграција (евиденциони број пројекта: ИИИ 47023), који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

УВОД

Развој и социјализација детета одвија се у непосредној интеракцији многих фактора – психолошких, социолошких, антрополошких, културолошких, филозофских, историјских (Рот, 1994). Највећа се пажња ипак придаје родитељском васпитном стилу, који је сматран најважнијим модератором свих васпитних утицаја (Чудина-Обрадовић и Обрадовић, 2006) још од давних времена. Идеја да је родитељство одговоран задатак јавља се још у делима Платона и Аристотела (Росић, 1998) и наставља се до данашњих дана.

У породици дете ствара прве представе о себи, својим родитељима и родбини, својој околини и свету (Стевановић, 2000). Породица је прва емоционална и социјална средина у којој се дете формира, прве интеракције које дете доживи одвијају се са члановима породице и готово да нема изузетка међу ауторима на подручју психологије у погледу вредновања значаја породичног контекста у формирању личности појединца (Коџопељић и сар., 2008).

Постоји велики број покушаја описивања понашања родитеља и њихових поступака који доводе до пожељних или непожељних развојних исхода (Берк, 2015). На дете највише утичу свакодневни односи у породици. Ако су односи у породици складни, сви чланови се разумеју, поштују и имају право изрећи своје мишљење, то ће на дете утицати позитивно. Ако у породици постоје нескладни односи у којима се чланови не поштују, то може имати негативан утицај на развој детета. Деца доминантно уче по моделу, стога начин на који родитељи комуницирају и понашају се према детету представља модел који ће касније дете преузети и користити у својим социјалним релацијама.

ТЕОРИЈСКИ ДЕО

Васпитни ставови

Различити термини се срећу у литератури за означавање поступања родитеља према деци. Неки од њих су васпитни ставови, васпитни стилови, васпитни поступци родитеља, стилови родитељства итд. У овом раду биће коришћен термин васпитни став родитеља. Васпитни став родитеља подразумева емоционалну климу унутар које се одвија међуделовање родитељ – дете (Чудина-Обрадовић и Обрадовић, 2002). Васпитни ставови

се формирају рано и ту је реч о двосмерном процесу, тј. дете усваја модел родитељског понашања, а реакцију детета родитељ доживљава као позитивно или негативно поткрепљење за своје поступке. Васпитни став се односи на дететову процену родитељских васпитних поступака којим остварују своје васпитне циљеве. То је релативно доследан начин понашања родитеља којим се успостављају укупни односи са децом (Матејевић, 2007). Васпитни циљеви као и дисциплински захтеви се постепено мењају у складу с развојним фазама детета, али емоционални однос који прожима васпитање у основи задржава своју постојаност (Тодоровић, 2005).

Шаеферов модел васпитних ставова (Schafer, 1959, према Пиоркоњска-Петровић, 1991; Матејевић, 2007), претпоставља постојање две димензије: афективну димензију и контролу. Родитељско понашање, ставови, вредности креирају васпитне ставове родитеља чији облици зависе од нивоа изражености ових димензија. Афективна димензија има два екстрема – топло и хладно васпитање, и она представља емоционални однос родитеља према детету. Димензија контроле показује дозвољену психичку и физичку слободу и самосталност детета, а њени полови су попустљиво и ограничавајуће васпитање (Schafer, 1959, према Пиоркоњска-Петровић, 1991; Матејевић, 2007). Укрштањем описаних димензија са ставом добија се пет васпитних ставова родитеља: топао-ограничавајући и хладно-ограничавајући у оквиру ауторитарног става, топао-попустљив и хладно-попустљив у оквиру либералног васпитног става и топао-усмеравајући у оквиру демократског васпитног става (Стефановић-Станојевић, 2006).

У оквиру ауторитарног васпитног става може се говорити о топло-ограничавајућем и хладно-ограничавајућем ставу. Родитељи који користе награду и казну као васпитна средства, чији је васпитни циљ послушност деце, али притом имају топао емоционални однос са децом, користе ауторитарни васпитни став и то топао-ограничавајући. Уколико је ауторитарни став у комбинацији с топлим осећањима, онда тај топли однос према детету на неки начин амортизује изражену контролу и доминантну позицију родитеља (Стефановић-Станојевић, 2006). Овај васпитни став подстиче конформизам који се негативно одражава на стваралаштво и креативност деце. Родитељи у чијим васпитним поступцима доминирају наређивање, критиковање и кажњавање, који сматрају да строга дисциплина развија чврст

карактер и који су врло хладни у емоционалном односу са децом користе ауторитарни васпитни став и то хладно-ограничавајући. Хладно-ограничавајући васпитни став родитеља одликује се ретким испољавањем љубави родитеља према детету. У том случају физичка и психичка слобода је потпуно спутана код детета (Матејевић, 2007). Овакав васпитни став има врло неповољан утицај на развој детета.

У либералном васпитном ставу се такође разликују два типа у односу на афективну димензију. Родитељ чији је васпитни став доминантно топло-попустљив емотивно је близак са својим дететом, показује прихватање и позитивне емоције. То је атмосфера где дете осећа сигурност у родитељску љубав, али није презаштићено. Један од разлога непостојања ограничења може бити и став родитеља да ће ограничења спутати и фрустрирати децу, што ће се штетно одразити на њихов развој. Последично, код ове деце се неће развити осећај одговорности, већ способност за манипулацију. Међутим, у комбинацији с топлим васпитањем, попустљивост не мора да значи непостојање правила, већ њихово прилагођавање личности и потребама детета (Коцопелић, 2009). Они својим васпитним поступцима деци стално шаљу поруке прихватања, што је за развој детета веома значајно. Дете које одраста у оваквој васпитној атмосфери има позитиван однос према свету, креативно је, не подноси ауторитарне групе и институције.

За родитеље које карактерише хладно-попустљив васпитни став у односу на децу каже се да не постоји општа брига о деци, према детету, а родитељи се понашају хладно и одбојно и не излазе у сусрет потребама детета (Матејевић, 2007). Оваква атмосфера поспешује развој дечје агресивности, а услед незаинтересованости родитеља дете ће своју агresiју и испољити. Истраживања показују да малолетни делинквенти често одрастају у породицама у којима преовлађује овакав васпитни став родитеља (Петровић, 1978).

У оквиру демократског васпитног става нису издвојена два различита типа, јер у оквиру овог васпитног става може да буде присутан само позитиван емоционални однос између родитеља и деце, па је демократски став одређен као топло-усмеравајући (Стефановић-Станојевић, 2006). Родитељи који доминантно користе овај васпитни став поштују потребе детета, али не занемарују ни властите потребе. Благи су, али доследни у својим васпитним поступцима. Уместо да постављају правила, они

заједно са дететом изграђују заједничка правила, а ауторитет моћи замењују ауторитетом вредности. Код деце која одрастају поред оваквих родитеља развија се осећај одговорности, јер учешће деце у доношењу правила развија мотивацију за поштовање истих. Уважавање мишљења детета утиче на развој самопоуздања и сигурности и дете има позитиван однос према својој околини. Демократски односи између родитеља и деце изграђени су на узајамном поверењу и поштовању. У овом односу ни родитељи ни деца нису повређени и то развија позитивно осећање и код родитеља и код деце. За родитеље испуњавање родитељских функција представља задовољство, а деца одрастају без трауматских искустава, с поверењем уз спремност за активно учешће и преузимање одговорности.

Васпитни ставови родитеља су под утицајем бројних фактора који су у вези са родитељима и децом, као и ужим и ширим социјалним, културно-религијским контекстом у коме породица егзистира. Велике разлике међу родитељима и њиховом васпитном праксом постоји и унутар једне културне групе (Љубетић, 2007). У сваком случају, чињеница је да различити васпитни ставови родитеља подразумевају примену различитих васпитних поступака који обликују понашање родитеља према деци. Тај спектар родитељских поступака и општа емоционална атмосфера у којој дете одраста утичу на развој личности и формирање идентитета (Црњаковић и сар., 2008). Јасно је да се код сваког родитеља преплићу ови васпитни ставови и да природа ситуације често одређује како ће неко реаговати на њу. Ипак, пракса показује да један став преовлађује и одређује однос и понашање према детету. Препознавањем и познавањем доминантног става, родитељ стиче полазиште да са одређеним вештинама настави, да их у извесној мери прилагоди или да чак усвоји неке нове којима ће своје родитељство учинити квалитетнијим.

Родитељи представљају значајан модел деци када је реч о усвајању вештина. Стога, васпитни став који родитељ заступа може имати значајан утицај на дететово усвајање асертивности.

Асертивност

Асертивност (енг. *assertivness*) не налази свој синоним у српском језику (Товиловић, 2005). У енглеском језику, овим изразом се означава спремност особе да потврди, одбрани или заштити своје право, уз уважавање права друге особе. На нашим

просторима се овај термин користи у изворном облику, а као синоними у употреби су самопотврђујуће понашање, заузимање за себе, самопоуздано изражавање (Товиловић, 2005).

Асертивност се најчешће посматра као континуум (Hersen и Bellack, 1985; Kazdin, 1974), где је на једном крају неасертивна особа која не поштује себе и своја права, не изражава своје мишљење, не уме да каже „не”. Таква особа не зна да започне и заврши конверзацију, да вербално реагује на социјално ефективан начин, да адекватно изрази незадовољство или саосећање (Здравковић, 2004). На другом крају се налази агресивна особа која је концентрисана на себе и своје потребе, самодоволна у комуникацији с другима, која не води рачуна о правима и привилегијама других људи. Асертивна особа је између ових екстрема – она директно изражава своја осећања (и позитивна и негативна), бори се за своја и не угрожава туђа легитимна права, активно тражи начине да успостави добре релације са другима, особа која се генерално добро сналази у деликатним и непријатним социјалним ситуацијама (Hjelle и Ziegler, 1992). Разлози за пасивни стил комуникације у интерперсоналним односима могу бити разнобројни. Неки људи се плаше да изразе и покажу своја осећања, некада се иза пасивности крије непознавање социјалних и асертивних вештина, па особама често недостаје спонтаност и природност (McIllduff и Coghlan, 2000). Чест је случај да се људи плаше свог асертивног понашања нпр.: одбијања, казне, неодобравања, неприхватања. Плаше се да ће нарушити слику о себи или статус „фине особе”, „доброг пријатеља”, „особе која не замера”. Сви социјални страхови се могу свести на три основна: страх од одбацивања, страх од неадекватности и страх од контроле (Здравковић, 2004). Последице оваквог понашања су различите. Најчешће особа акумулира лоше емоције (бес, узнемиреност), губи самопоштовање и поштовање других људи, а дуготрајна пасивност може узроковати и неке физичке тегобе као што су тензионе главобоље, високи крвни притисак (Zollo и сар., 1985). С друге стране, агресиван стил у комуникацији може бити последица претходно акумулираног беса, повређености и других непријатних осећања (Здравковић, 2004). Агресивним понашањем људи желе да избаце из себе фрустрацију, да обезбеде своју моћ, контролишу ситуацију и доминирају (Rancer и Avtgis, 2006). Особе су често уверене да једино агесијом могу остварити неки циљ и допрети до друге особе. Као и код пасивног

стила, последице могу бити и по физичко благостање особе, па тако оне могу имати висок крвни притисак, гастроинтестиналне тегобе и сл. (Здравковић, 2004). У конфликтним ситуацијама агресивна особа често усложи проблем, него што га реши. У студији која се бавила испитивањем перцепције стилова комуникације (Mullinix и Gallasi, 1978), агресиван стил је оцењен као негативан, непријатан и непријатељски, без разлике у односу на пол. Асертивни стил је оцењен позитивним дескрипторима. Дакле, још једна од последица агресивног стила може бити удаљавање људи и губљење пријатељстава. Асертивност, као баланс између ова два стила, подразумева здраве емоције, чак и када циљ није остварен. Особе које прибегавају овом стилу не прете, не манипулишу, отворено изражавају своје ставове и мишљење, те имају очувано самопоштовање и самопоуздање (Rancer и Avtgis, 2006).

Дакле, асертивност представља изражавање мисли, осећања и уверења на директан, искрен и адекватан начин, без угрожавања својих или права друге особе (Lange и Jakubowski, 1976). Циљ асертивности је хуманистички, а не утилитаристички. Оваква комуникација помаже особама да остваре квалитетне интерперсоналне односе, без манипулисања. Применом асертивних техника крајњи циљ није загарантован, али помаже очувању интегритета особе, постављању здравих граница према околини. Хернандез и Маугер (Hernandes и Mauger, 1980) су установили да асертивност значајно негативно корелира са неуротицизмом и значајно позитивно са екстраверзијом, односно најизраженији дефицит у испољавању асертивног понашања показују неуротични интроверти.

Предходна истраживања на ову тему

Деца и адолесценти чији су родитељи ауторитативни оцењују себе и објективним мерама су оцењени као социјално компетентнији од оних чији су родитељи неауторитативни (Baumrind, 1991; Weiss и Schwarz, 1996). Налази овог истраживања указују на то да деца и адолесценти из ауторитарних породица (високо захтевне али слабе у одазиву) имају тенденцију да се у школи понашају умерено и да нису укључени у проблематично понашање, али имају лошије социјалне вештине, ниже самопоштовање и већи ниво депресије.

Деца и адолесценти из попустљивих породица (велика одзивност, мала захтевност) вероватније су укључена у

проблематично понашање и слабије се понашају у школи, али имају више самопоштовање, боље социјалне вештине и нижи ниво депресије (Darling, 1999). Родитељска захтевност од деце се огледа у индиректним или директним захтевима које они упућују деци; захтевима за интеграцијом у породичне активности, преузимањем одговорности сходно нивоу зрелости, дисциплиновањем... Често се родитељи кофронтирају деци уколико захтеви не буду испоштовани. Респонзивност, с друге стране, показује на ниво до ког родитељи негују дечију индивидуалност, саморегулацију и самопотврђивање кроз присуство, пружају подршку и пристају на испуњавање дечјих потреба (Baumrind, 1991). Истраживајући родитељство из перспективе родитеља истраживачи су открили повезаност између високе родитељске рестриктивности, карактеристичне за ауторитарни родитељски стил, и мање ефикасности у употреби социјалних вештина код деце (Jones et al., 2000).

МЕТОДОЛОГИЈА ИСТРАЖИВАЊА

Ово истраживање има за циљ да утврди да ли постоји повезаност између асертивности и перципираних васпитних ставова, као и могућност предикције асертивности на основу перципираних васпитних ставова мајки и очеве.

Узорак

У истраживању је учествовало 100 студената Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици (49 женског пола), просечне старости $M = 21.81$ ($SD = 2.35$). Најмлађи испитаник је имао 19, а најстарији 29 година.

Инструменти

Скала за процену васпитних ставова (BC-скала: Коџопељић, 2009). Намењена је мерењу васпитних ставова родитеља перципираних од стране њихове деце. Настала је као резултат модификације више ранијих инструмената, има добре метријске карактеристике, а факторска структура одражава две главне димензије васпитања (Коџопељић, 2009): афективну (топло – хладно васпитање) и димензију контроле (попустљиво – ограничавајуће васпитање). Скала је Ликертовог типа,

петостепена и садржи по 44 ајтема за оца и мајку, односно по 11 ајтема за сваку субскалу.

Да ли сте асертивни?(Здравковић и Крњетић, 2004). Упитник за процену асертивности мери ниво асертивности изражен на скали од 20 (минимална асертивност) до 100 (максимална асертивност). Скала је Ликертовог типа, петостепена. Скор испод 60 означава низак ниво асертивности (Здравковић, 2004). Примери ајтема су „Никада не дозвољавам да се неко гура испред мене”, „Када било коме кажем НЕ осећам се неугодно”.

РЕЗУЛТАТИ

Дескриптивни резултати

На задатим тестовима, у процени васпитних ставова родитеља, добијени су следећи резултати:

Табела 1: Дескриптивни резултати процене васпитних способности

	М	SD
	Асертивност	65.20
Мајка	Топао	50.30
	Хладан	18.93
	Ограничавајућ	42.21
	Попустљив	24.28
		49.00
Отац	Хладан	20.18
	Ограничавајућ	45.43
	Попустљив	22.72
		7.00

Васпитни ставови и асертивност

Табела 2: Корелација асертивности с перципираним васпитним ставовима

	r	p
Мајка	Топао	.177
	Хладан	-.209*
	Ограничавајућ	.180
	Попустљив	-.163
Отац	Топао	.129
	Хладан	-.216*
	Ограничавајућ	.187
	Попустљив	-.276**

* корелација значајна на нивоу 0.05

** корелација значајна на нивоу 0.01

Постоји статистички значајна негативна корелација перципираног хладног васпитног става и асертивности код оба родитеља. Добијена је и статистички значајна негативна корелација између асертивности и ограничавајућег васпитног става оца.

Табела 3: Регресиона анализа

		β	t	p
Мајка	Топео	.037	.224	.823
	Хладан	-.114	-.785	.434
	Ограничавајућ	.067	.451	.653
	Попустљив	-.084	-.7245	.470
R = .237R ² = .015 F _(4,93) = 1.381 p = .246				
Отац	Топео	-.100	-.577	.565
	Хладан	-.123	-.857	.394
	Ограничавајућ	.159	1.082	.282
	Попустљив	-.206	-1.830	.071
R = .317R ² = .061 F _(4,91) = 2.536 p = .045				

Применом мултипле регресионе анализе добијен је статистички значајан модел перципираног васпитног става оца ($aR^2 = .061$, $F = (4,91) = 2.536$, $p < 0.05$), иако нема статистички значајних парцијалних доприноса предиктора. Није добијен статистички значајан модел перципираног васпитног става мајке.

ДИСКУСИЈА И ЗАКЉУЧАК

Добијени резултати упућују на то да постоји статистички значајна негативна корелација ниског интензитета између асертивности и хладног васпитног става мајке. Деца чије се мајке понашају хладно и одбојно и не излазе у сусрет потребама детета имају низак ниво асертивности. У породици дете ствара прве представе о себи, својим родитељима и родбини, својој околини и свету (Стевановић, 2000). Један од начина на који деца уче вештину асертивности јесте учење по моделу. Доминантни модели јесу родитељи. Мајке које преферирају хладан став у васпитању, не говоре отворено о својим потребама и осећањима (Матејевић, 2007), самим тим нису адекватан модел за усвајање асертивности код деце. Оваква деца могу прибегавати пасивном стилу комуникације који подразумева неискривање својих жеља, мисли и осећања, као и стављање туђих потреба испред својих (Здравковић, 2004). Такође, као реакција на хладноћу мајке може

се развити агресивни стил, чије су одлике инсистирање на остварењу својих жеља по сваку цену, уз неуважавање потреба других. Оваква атмосфера поспешује развој дечје агресивности, а услед незаинтересованости родитеља дете ће своју агресију и испољити. Истраживања показују да малолетни делинквенти често одрастају у породицама у којима преовлађује овакав васпитни став родитеља (Петровић, 1978).

Када је реч о васпитном ставу оца, такође постоји статистички значајна негативна корелација ниског интензитета између асертивности и хладног васпитног става оца. Очеви који се понашају хладно и одбојно према својој деци, не излазе у сусрет потребама детета (Матејевић, 2007), одгајају децу с ниским нивоом асертивности. У том случају физичка и психичка слобода је потпуно спутана код детета (Матејевић, 2007). Овакав васпитни став има врло неповољан утицај на развој детета.

Применом регресионе анализе добијен је статистички значајан модел перципираног васпитног става оца иако нема статистички значајних предиктора. Међутим, познато је да на резултате регресије може утицати величина узорка, што може бити узрок добијеног незначајног модела, имају у виду да су корелације између предиктора и критеријума добијене.

Наведени резултати делимично су потврдили претпостављене хипотезе о важности васпитног става родитеља за усвајање и развој вештина комуникације, према коме хладни и ограничавајући васпитни ставови стварају неповољну средину, а топао васпитни став повољну средину за развој вештине асертивности. Добијени резултати у складу су са другим емпиријским резултатима, иако је претпоставка да би се већи број значајних корелација могао добити на већем и репрезентативнијем узорку, уз додавање других варијабли индивидуалних разлика.

ЛИТЕРАТУРА

- Берк, Л. Е. (2015). *Дечја развојна психологија*. Јастребарско: Наклада Слап.
- Baumrind, D. (1991). Effective parenting during the early adolescent transition. *Family transitions*, 2 (1), 1.
- Darling, N. (1999). Parenting Style and Its Correlates. ERIC Digest.
- Здравковић, Ј., (2005). *Вештине владања собом*. Зограф.

-
- Зуковић, С., Нинковић, С., и Крстић, К. (2015). Васпитни поступци родитеља из угла адолесцената. *Психолошка истраживања, Vol. XVIII (1)*, 125–143.
- Hersen, M., & Bellack, A. S. (1985). *Dictionary of behavior therapy techniques*. Pergamon Press.
- Hernandez, S. K., & Mauger, P. A. (1980). Assertiveness, aggressiveness and Eysenck's personality variables. *Personality and Individual Differences, 1* (2), 143–149.
- Hjelle, L. A., & Ziegler, D. J. (1992). *Personality theories: Basic assumptions, research, and applications*. McGraw-Hill Book Company.
- Jones, D. J., Forehand, R., & Beach, S. R. (2000). Maternal and paternal parenting during adolescence: Forecasting early adult psychosocial adjustment. *Adolescence, 35* (139), 513.
- Коџопељић, Ј. (2009). *Процена васпитних ставова (BC-скала)*. Биро, М., Смедеревац С., Нововић З. (ур.). Процена психолошких и психопатолошких феномена (стр. 165– 178). Београд: Центар за примењену психологију.
- Коџопељић, Ј., Пекић, Ј., Генц, А. (2008). Релације између васпитних ставова родитеља и ауторитрности деце. *Педагошка стварност, 54*, 9–10.
- Kazdin, A. E. (1974). Effects of covert modeling and model reinforcement on assertive behavior. *Journal of Abnormal Psychology, 83* (3), 240.
- Љубетић, М. (2007). *Бити компетентан родитељ*. Загреб: Мали професор.
- Lange, A. J., Jakubowski, P., & McGovern, T. V. (1976). *Responsible assertive behavior: Cognitive/behavioral procedures for trainers*. Champaign, IL: Research Press.
- Матејевић, М. (2007). *Вредносне оријентације и васпитни стил родитеља*. Ниш: Филозофски факултет.
- McIllduff, E., & Coghlan, D. (2000). Understanding and contending with passive-aggressive behaviour in teams and organizations. *Journal of Managerial Psychology, 15* (7), 716–736.
- Mullinix, S. D., & Galassi, J. P. (1978). Social impact of interpersonal behavior in a workconflict situation. *Paper presented to the annual convention of the American Psychological Association*.
- Павићевић, М., и Стојијковић, С. (2016). *Перципирани васпитни ставови родитеља као предиктори интерперсоналне оријентације студената*. *Примењена психологија, 9* (3), 293–311.
- Рот, Н. (1994). *Основи социјалне психологије*, Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.

- Rancer, A. S., & Avtgis, T. A. (2006). *Argumentative and aggressive communication: Theory, research, and application*. Sage.
- Степановић, И. (2007). *Породица као контекст за развој формалних операција*. *Psihologija*, 40 (3), 417–430.
- Стефановић-Станојевић, Т. (2006). *Партнерска афективна везаност и васпитни стилови*. *Годишњак за психологију*, 4 (4–5), 71–90
- Тодоровић, Ј. (2005). *Васпитни стилови родитеља и самопоштовање адолесцената*. Ниш: Филозофски факултет.
- Чудина-Обрадовић, М. (2002). *Читање прије школе: приручник за родитеље и одгојитеље*. Загреб: Школска књига
- Чудина-Обрадовић, М. и Обрадовић, Ј. (2006). *Психологија брака и обитељи*. Загреб: Голден маркетинг –Техничка књига.
- Weiss, L. H., & Schwarz, J. C. (1996). The relationship between parenting types and older adolescents' personality, academic achievement, adjustment, and substance use. *Child Development*, 67 (5), 2101–2114.
- Zollo, L. J., Heimberg, R. G., & Becker, R. E. (1985). Evaluations and consequences of assertive behavior. *Journal of behavior therapy and experimental psychiatry*, 16 (4), 295–301.

PERCEIVED PARENTAL ATTITUDES TREATMENT AS A PREDICTOR OF STUDENTS ASSERTIVENESS

Abstract: Parents represent a significant model to their children when it comes to skills acquisition. For that reason, the attitude that a parent demonstrated in the upbringing can greatly affect the way in which a child acquires assertiveness. The aim of the research is to determine a connection between the observed upbringing attitudes in parents and the levels of assertiveness in examinees, as well as to examine the power to predict assertive communication skills that examinees might have, based on parents' attitudes. The sample consisted of a 100 examinees of both gender at the University of Pristina, 49 males and 51 females, with the average age of 21,81 (SD=2,35). The instruments applied were Assessment scale of parents' upbringing attitudes (Kodzopeljic, 2009) and a questionnaire "Are you assertive?" (Zdravkovic & Krnjetic, 2004). The results indicate that there is a statistically significant positive correlation between assertiveness and a warm upbringing attitude of a mother ($r = .217, p < 0.05$), statistically significant negative correlation of a low intensity between assertiveness and a cold upbringing attitude of a father ($r = -.292, p < 0.05$), and a mother ($r = -.295, p < 0.05$), as well as limiting attitude in upbringing in a father ($r = -.275, p < 0.05$). By applying regressive analysis, a statistically significant model was obtained of the observed attitude in a father ($\Delta R^2 = .061, F = (4, 91) = 2.536, p < 0.05$), even though there aren't statistically significant predictors. A statistically significant model was not obtained in the case of mothers' attitudes. The stated results have partially confirmed the hypotheses about the importance of parents' attitudes in upbringing for the acquisition and development of communication skills, where cold and limiting attitudes represent an unfavorable environment, whereas warm attitudes represent a favorable environment for the development of assertiveness. The obtained results are in accordance with other empirical results even though the assumption that a higher number of significant correlations could be obtained on a larger sample.

Key words: assertiveness, attitudes in upbringing, communication, students.